

Agnieszka Roguska

Projekt "Kompetencje kluczowe drogą twórczego rozwoju" – realizacja i efekty

---

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 23,
211-222

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Projekt „Kompetencje kluczowe drogą twórczego rozwoju” – realizacja i efekty

Wprowadzenie

Projekt „Kompetencje kluczowe drogą twórczego rozwoju” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego z priorytetu III – Wysoka jakość systemu oświaty, działania 3.3. – Poprawa jakości kształcenia, Poddziałania 3.3.4. – Modernizacja treści i metod kształcenia, realizowany był od września 2008 do sierpnia 2012. Rozmach działań był ogromny o czym świadczy kwota dofinansowania – 19 123 888 zł. Projekt realizowany był przez Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach w partnerstwie z Fundacją Rozwoju Lubelszczyzny na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej. Dyrektorem projektu była dr Małgorzata Danielak-Chomać.

W zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 18.12.2006 roku zapisanych w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej z dnia 30.12.2006 odnośnie uczenia się permanentnego stanowiącego połączenie wiedzy, umiejętności i postaw, wymienia się 8 kompetencji kluczowych:

1. Porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. Porozumiewanie się w językach obcych;
3. Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
4. Kompetencje informatyczne;
5. Umiejętność uczenia się;
6. Kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. Inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. Świadomość i ekspresja kulturalna.

W opisywanym tu Projekcie rozwijane były trzy kompetencje: matematyczno-przyrodniczo-techniczne (zwanej w Projekcie jako KK3) w połączeniu z porozumiewaniem się w języku obcym (zwanej w skrócie jako KK2) oraz świadomości i ekspresji kulturalnej (określanej w Projekcie jako KK8). Celem projektu było rozwijanie właśnie tych kompetencji

w klasach 5–6 szkół podstawowych, które uzyskały wyniki poniżej średniej krajowej ze sprawdzianu w 2007 i 2008 roku. Szkoły te najczęściej zlokalizowane były na obszarach wiejskich i małych miasteczek. Projekt realizowany był w obrębie czterech województw: warmińsko-mazurskiego, mazowieckiego, podlaskiego i lubelskiego.

Uczniowie polscy słabo wypadli w badaniach Międzynarodowego Programu Oceny Umiejętności Uczniów (*Programme for International Student Assessment – PISA*), co było dodatkowym bodźcem do podnoszenia efektywności nauczania i uczenia się z rozwijaniem wybranych kompetencji.

Działania projektowe realizowane były w głównej mierze metodą projektów wspomaganą metodą przewodniego tekstu w wymiarze 5 godzin tygodniowo w ramach zajęć pozalekcyjnych. Wyjściową postawą w metodzie projektów było ustalenie ramowych założeń, która w trakcie trwania przedsięwzięcia mogły ewaluować, zmieniać się i udoskonalać. Projekt to efekt końcowy zmagania całej klasy w zależności od pomysłów, możliwości i swobodnie nakreślonej wyjściowej koncepcji. Metoda ta dawała wiele możliwości, rozwijała twórczo, pobudzała wyobraźnię, rozwijała kreatywność, uczyła umiejętności pracy w zespole, pomagała w przezwyciężaniu lęków i obaw przy współpracy z innymi uczniami, pozwalała na rozwijanie swoich zdolności i umiejętności. Rozwijaniu kompetencji matematyczno-przyrodniczo-technicznych poświęcono 2 godz. i realizowana była wspólnie z uczniami pod opieką nauczyciela matematyki, zajęć z przyrody czy techniki. Zajęcia te wspomagane były przez nauczyciela języka obcego w wymiarze 1 godz. Kolejne 2 godz. zajęć poświęcone były rozwijaniu kompetencji z zakresu świadomości i ekspresji kulturalnej pod okiem nauczyciela polonisty, plastyka czy muzyka w zależności od wyboru w poszczególnych szkołach. Nauczyciele pełnili rolę koordynatora i konsultanta. Swoje projekty w postaci inscenizacji, sztuk teatralnych, wystaw plastycznych i innego rodzaju działań oraz wytworów mogli zaprezentować szerszemu gronu społeczności szkolnej i społeczności lokalnej, a także podczas festiwali w ramach realizacji Projektu.

W celu realizacji podnoszenia kompetencji kluczowych uczniów, Projekt zakładał również cykliczne szkolenia dla nauczycieli. Odbyły się cztery szkolenia w ośrodkach szkoleniowych w: Miętnej k. Garwolina (2008), Nowogrodzie w woj. podlaskim (2009), Mierkach na Mazurach (2010) i w Łochowie na Mazowszu (2011). Spotkania miały na celu pomoc w przygotowaniu nauczycieli do prowadzenia zajęć pozalekcyjnych ze swoimi uczniami.

W szkoleniu brali również udział przedstawiciele organów prowadzących szkoły oraz dyrektorzy placówek, na terenie których realizowany był Projekt. Pierwsze warsztaty poświęcone były w głównej mierze zapoznaniu z założeniami Projek-

tu, przybliżeniu znaczenia rozwijania kompetencji kluczowych, uczeniu się przez całe życie, omówiono psychologiczne aspekty działań zespołowych w metodzie projektów oraz zapoznano się z metodami aktywizującymi w pracy zespołowej i przy realizacji zadań metodą projektu. Warsztaty były okazją do wypracowania różnych pod względem tematycznym projektów, pod okiem doświadczonych trenerów. Projekty zebrano i w postaci broszury rozprowadzono do szkół uczestniczących w Projekcie jako przykładowe rozwiązania w realizacji swoich autorskich pomysłów razem z uczniami.

Fot. 1. Z warsztatów ekspresji plastycznej pod kierunkiem mgr Haliny Cholewki – Nowogród 2009

Źródło: Ze zbiorów Agnieszki Roguskiej

I. Przykłady projektów dla kl. V zaproponowane podczas warsztatów szkoleniowych dla nauczycieli

1. „Aby czas nie zatarł śladów...” Wspomnienia i opowieści naszych dziadków (autorzy: B. Falkowska, E. Grygutis, R. Jaczewski, K. Ziemkiewicz-Koneszko, K. Panek, J. Piskorz, A. Smokowska)
2. „Jak Rumcajs bronił tęczy” Barwy w życiu człowieka (autorzy: A. Białowąs, M. Brewczyńska, I. Czajka, A. Pudło, M. Wiącek)
3. „Bliżej nieba”. Anioły są wśród nas (autorzy: M. Maj-Olszowiec, D. Makuch, K. Strzelczyk, B. Trzeźniewska-Gryzio, B. Zawisza-Białas)
4. „Chleb nasz powszedni” (autorzy: E. Bakula, J. Garlińska, A. Gumkowska, E. Kopko, E. Królikowska, M. Olszewska)
5. „Muzyczne klimaty Dalekiej Północy” (autorzy: A. Jufimiuk, J. Łucjan, R. Owczarek, H. Puchalska, K. Wołosik, R. Żukowska)
6. „Baśnie znane i lubiane” (autorzy: K. Balicki, M. Buszkiewicz, M. Kwarciana, B. Mańdziuk, T. Mielczarek, D. Wiśniewska)

II. Propozycja projektów dla kl. VI zaproponowane podczas warsztatów szkoleniowych dla nauczycieli

1. „Magia teatru” (autorzy: Z. Daniszewska, B. Dudek, M. Grzybowska, W. Kuprajts, L. Kwiatkowska, A. Morawska)

2. „Z wizytą na Olimpie” (autorzy: U. Chybel, D. Kulesza, E. Malarz, Z. Ogrodnik, M. Tomczak, A. Woźniak, B. Zemła)
3. „Pory roku w muzyce i tańcu” (autorzy: Ewa E. Klimowska, M. Bogucka, K. Krasieńska, M. Leszczyńska, P. Pastor, S. Wereśniuk)
4. „Moja najbliższa okolica” (autorzy: K. Balicki, M. Buszkiewicz, M. Kwarciana, B. Mańdziuk, T. Mielczarek, D. Wiśniewska)
5. „Palma Wielkanocna” (autorzy: M. Gapys, E. Kalita, M. Koźmińska, A. Łochnicka, A. Markowska, B. Sienkiewicz, B. Starukiewicz, E. Zawada)
6. „Jaćwingowie. Dawni mieszkańcy Suwalszczyzny” (autorzy: B. Flakowska, R. Jaczewski, K. Ziemkiewicz-Koreszko, K. Panek, J. Piskorz, A. Smokowska)
7. „Krzeseł jako obiekt użytkowy i dzieło sztuki” (autorzy: M. Bogucka, K. Krasieńska, M. Leszczyńska, Ewa E. Mimowska, P. Pastor, S. Weśniuk).

Podczas tego typu spotkań nauczyciele prowadzący zajęcia związane z podnoszeniem kompetencji świadomości i ekspresji kulturalnej, uczestniczyli w warsztatach dotyczących zajęć z wykorzystaniem metody dramy i technik parateatralnych, ekspresji plastycznej i taneczno-muzycznej. Podczas kolejnych warsztatów prowadzone były również warsztaty o podobnej tematyce, zgodnie

Fot. 2. Z warsztatów dramowo-teatralnych w Miętym 2008 r. pod kierunkiem trenera dr Agnieszki Roguskiej

z życzeniami i potrzebami uczestników, którzy po pierwszym i kolejnych szkoleniach proponowali modyfikacje i wyrażali swoje sugestie w ankietach ewaluacyjnych odnośnie kształtu zajęć i działań kreatywnych. Nauczyciele – uczestnicy zajęć podnosili swoje kompetencje pod kierunkiem trenerów – znawców działań w zakresie ekspresji kulturalnej: teatralnej, muzycznej, tanecznej i plastycznej. Szkolenia miały przyczynić się do bardziej efektywnego rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, czynić zajęcia bardziej ciekawymi, opartymi na działaniach praktycznych, niekonwencjonalnych, zachęcać uczniów do odkrywania i proponowania rozwiązań na różnych etapach realizacji klasowego projektu, współpracy w grupie, łagodzenia stresu i poszukiwaniu skutecznych sposobów radzenia sobie z nim. Poznawano sposoby tworzenia map myśli, metody aktywizujące w nauczaniu języka obcego, metodę metaplanu. Wspólne spotkania były doskonałą okazją do wymiany myśli, spostrzeżeń, podzielenia się swoimi pomysłami w realizacji projektu, problemami i radościami w pracy z uczniami. Po każdym warsztatach zbierano opinie na temat ich organizacji i jakości prowadzenia. Warto zaznaczyć, że uczestnicy szkoleń wysoko oceniali merytoryczność prowadzenia warsztatów i potrzebę ich kontynuowania.

W każdym cyklu realizacji Projektu organizowana była dla klas szóstych olimpiada techniczna i matematyczno-przyrodnicza na etapie szkolnym, wojewódzkim i ponadregionalnym. Uczniowie rozwiązywali „Test kompetencji technicznych i matematyczno-przyrodniczych”, sprawdzany przez specjalnie do tego celu powołanych ekspertów. Po kwalifikacjach wstępnych na etapie szkolnym, uczniowie przechodzili na wyższy stopień – wojewódzki, w którym każdy uczestnik w czasie 60 min. uczestniczył w części pisemnej polegającej na rozwiązywaniu testu sprawdzającego kompetencje z zakresu wiedzy i umiejętności z matematyki, techniki i przyrody. Część ustna polegała na przygotowaniu wypowiedzi na temat „Projekt, w którym mogłem się zrealizować”. Najlepsi uczniowie wyłonieni ze zmagania wojewódzkich, przechodzili do etapu ponadregionalnego, gdzie mieli za zadanie również przygotować się do części pisemnej i ustnej olimpiady. Lista zagadnień do części ustnej udostępniana była uczestnikom na 14 dni przed rozpoczęciem olimpiady. Wszyscy uczestnicy etapu wojewódzkiego otrzymywali upominki: w 2010 r – „Współczesny słownik angielsko-polski i polsko-angielski”, wyd. Longan a w 2011 i 2012 r. – Multi-pakiet do nauki języka angielskiego, wyd. Edgard. Dzieci, które zdobyły trzy pierwsze miejsca na etapie wojewódzkim otrzymywały nagrody rzeczowe, np. w postaci odtwarzacza DVD, radiomagnetofonu, zegarka, radiobudzika. Dojazd uczniów do miejsca odbywania się olimpiad, nocleg i wyżywienie były zapewnione, zgodnie z założeniami projektowymi. Finał miał tą samą procedurę,

co wcześniejszy etap. Każdy z uczestników otrzymywał upominek w postaci: Encyklopedii, wyd. PWN oraz Scrabblu firmy Mattel (2010) i telefonów komórkowych (2011 i 2012 r.). Finaliści, w zależności od zajętego miejsca, otrzymali: rower, mikrowieżę, telefon komórkowy.

Swego rodzaju podsumowaniem zajęć pozalekcyjnych w zakresie kompetencji świadomości i ekspresji kulturalnej był festiwal projektów. Dzieci klas szóstych mogły zaprezentować swoje dokonania artystyczne w różnej postaci przed publicznością na scenach wielu domów i ośrodków kultury z profesjonalnym nagłośnieniem i oświetleniem. Festiwale organizowane były na trzech szczeblach: szkolnym (w przypadku szkoły liczącej więcej niż jedną klasę szóstą), wojewódzkim i ponadregionalnym. Festiwale miały charakter przeglądu, co było ogromną zaletą, ponieważ trudno zmierzyć czy obliczyć włożony wkład poszczególnych dzieci w realizację poszczególnych działań artystycznych tym bardziej, że założeniem projektu było uczestnictwo całych klas bez wyjątku. Poza tym prezentacja sceniczna dokonań artystycznych mogła mieć różną postać, zatem kryteria oceny w przypadku konkursu byłyby trudne do ustalenia. Główne cele festiwali projektu były sformułowane w sposób ogólny i zawierały się w:

- Stworzeniu możliwości porównywania osiągnięć uczestników Projektu w imprezach regionalnych i ponadregionalnych;
- Podnoszeniu świadomości i ekspresji kulturalnej uczniów;
- Wyzwalaniu działań kreatywnych uczniów w zakresie projektowania i prezentacji projektów;
- Nabywaniu umiejętności przewycięzania strachu i radzenia sobie z tremą;
- Podnoszeniu poziomu wiedzy i umiejętności uczniów;
- Doskonaleniu kwalifikacji nauczycieli w zakresie stosowania metod aktywizujących na zajęciach pozaszkolnych.

Do etapu ponadregionalnego przechodziły trzy zespoły z każdego województwa, wytypowane przez grono jury. Festiwal ponadregionalny zaplanowany jako dwudniowy, pierwszego dnia przewidywał przejazd zespołów, zapoznanie się ze sceną w danym ośrodku kultury, dyskoteką i zabawami na świeżym powietrzu. Drugiego dnia zespoły prezentowały swoje dokonania i programy artystyczne.

Wszyscy uczestnicy otrzymywali upominki w postaci: w roku 2010 i 2011 – mp3, w 2011 roku – mp4, a na festiwalach ponadregionalnych – aparaty fotograficzne. Wszyscy opiekunowie otrzymywali dyplomy potwierdzające uczestnictwo w przeglądach a na festiwalach ponadregionalnych dyplomy z zaznaczeniem za jakie szczególne walory występu scenicznego zespół zyskał uznanie jury.

Fot. 3. Na Festiwalu w Hajnówce w 2011 r. – występ uczniów S.P. ze Słobódki

Źródło: Ze zbiorów własnych Agnieszki Roguskiej

Fot. 4. Na Festiwalu wojewódzkim w Puławach w 2012 r. – występ uczniów S.P. w Czemiernikach (woj. lubelskie)

Źródło: Ze zbiorów S.P. w Czemiernikach – <http://www.sp-czemierniki.pl/projekty.html>

Fot. 5. Na Festiwalu w Hajnówce w 2011 r. – występ uczniów S.P. w Nowogrodzie

Źródło: Ze zbiorów S.P. w Czermiarnikach – <http://www.sp-czermiarniki.pl/projekty.html>

Fot. 6. Impreza kończąca Festiwal projektów – Iława 2011

Źródło: Ze zbiorów własnych Małgorzaty Danielak-Chomać

Zaletą Projektu były również organizowane wycieczki dla uczniów klas piątych, w tym wycieczki, która dawałaby możliwość uczestniczenia w wydarzeniu kulturalnym lub działaniu poznawczym znacznej rangi. Uczniowie mogli np. uczestniczyć w przedstawieniu „W krainie czarodziejskiego fletu” opartym na muzyce W.A. Mozarta w Operze Narodowej Teatru Wielkiego, Filharmonii Narodowej, Centrum Nauki „Kopernik”, zwiedzić Ogród Botaniczny PAN w Powsinie, Muzeum Techniki, Muzeum Ziemi PAN, Muzeum Archeologiczne, Muzeum Ziemi PAN, Muzeum Archeologiczne, Muzeum Papiernictwa, Muzeum Przyrodnicze w Białowieży, Muzeum Kampinoskiego Parku Narodowego, poznać zabytki i historię własnego regionu.

Fot. 7. Wycieczka krajoznawcza w 2010 r. uczniów Sz.P. w Czemiernikach po miejscowości Susiec

Źródło: Ze zbiorów S.P.wCzemiernikach – <http://www.sp-czemierniki.pl/projekty.html>

Projekt „Kompetencje kluczowe drogą twórczego rozwoju” to czteroletnie przedsięwzięcie realizowane z ogromnym rozmachem. Oprócz ogromnej pracy biurowej, Projekt był skierowany do dzieci klas piątych i szóstych szkół podstawowych z czterech województw (mazowieckiego, podlaskiego, lubelskiego i warmińsko-mazurskiego), małych placówek edukacyjnych, w których dzieci słabo wypadły w teście kompetencji. Dzieci te z racji lokalizacji szkół i miejsca zamieszkania, miały również utrudniony kontakt z uczestniczeniem w wydarzeniach kulturalnych i braniem udziału w dodatkowych zajęciach wyzwających

m.in. ich potencjał artystyczny, matematyczno-techniczny i językowy. Wszelkie działania projektowe z uczniami były całkowicie nieodpłatne i skierowane do całych klas, bez podziału na mniej lub bardziej zdolnych, ponieważ w pracy grupowej metodą projektów różnorodność wiedzy i umiejętności była wieloraka i sprzyjała pracy zespołowej, bez dyskryminacji i sztucznych podziałów na tych w czymś „lepszycy” i „gorszych”. Tego typu wyrównywanie szans wspólnymi siłami, umacniało wiarę poszczególnych uczniów i wzmacniało sens pracy grupowej w dążeniu do celu. Namacalnym ale trudno mierzalnym twarde, statystycznym wyliczeniem efektu pracy w zespole z korzyścią dla jednostki, był przypadek chłopca, który wcześniej się jąkał, a w końcowym etapie projektu postępy w samoistnym hamowaniu procesu jąkania się u niego były zaskakująco dobre.

We współczesnym świecie nikt nie stanowi samotnej wyspy w swoich działaniach, potrzebuje wsparcia innych, podpowiedzi, pomocy, sugestii, a nawet wspólnego błędzenia, co bywa niezwykle pouczające i kreatywne. Tego typu praca grupowa w realizacji projektów otwiera umysły dzieci, pozwala na odwagę patrzenia w przyszłość nie z pozycji kogoś gorszego, ale z pozycji tego, który może mieć również coś do zaoferowania, jest zaopatrzone w odwagę podejmowania nowych wyzwań i konsekwencję w dążeniu do celu, nawet jeśli po drodze są różnego rodzaju „przystanki”, niepowodzenia i trudności. **Projekt ten można określić jednym zdaniem jako doświadczanie w działaniu i budzenie potencjałów twórczych z rozwijaniem kompetencji kluczowych na różnych polach realizacji siebie przez młodych ludzi. Był udaną próbą kształtowania postaw wyjścia poza schemat: poza szkolną rutynę działań.**

W Projekcie w sumie wzięło udział:

- 57 szkół;
- 5400 uczniów;
- 240 nauczycieli.

Ponadto:

- zorganizowano 315 wycieczek;
- 4 kilkudniowe szkolenia dla nauczycieli i opiekunów Projektu.

Waga biurokracji:

- sprawdzenie, opisanie, rozliczenie faktur i różnego rodzaju innych dokumentów finansowych, przetargowych na łączną kwotę 19.123.888 zł;
- 80 pól dokumentów;
- około 1000 segregatorów z różnego typu dokumentacją.

Celem Projektu było podwyższenie u uczniów szkół podstawowych poziomu kompetencji kluczowych w zakresie:

- umiejętności matematyczno-przyrodniczo/technicznych;

- porozumiewania się w językach obcych;
- świadomości i ekspresji kulturalnej;
- stworzenia możliwości porównywania osiągnięć uczniów i grup uczniowskich w imprezach regionalnych i ponadregionalnych (olimpiady, festiwale);
- uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych wysokiej rangi przy okazji wyjazdów na wycieczki.

Mimo, że głównym celem Projektu było podnoszenie kompetencji kluczowych uczniów, to w trakcie jego realizacji ujawniła się wartość dodana, czyli podnoszenie kompetencji nauczycieli.

Zakładane cele Projektu zostały zrealizowane, co wykazano podczas licznych audytów i kontroli Projektu przez odpowiednio do tego celu powołane służby z Ministerstwa Edukacji Narodowej i Komisji Europejskiej oraz podkreślano na konferencji podsumowującej projekt, która miała miejsce w dniach 14–15 czerwca 2012 roku w Węgrowie.

Zwinięciem Projektu jest publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, promująca działania z tego kilkuletniego przedsięwzięcia pt. „Kompetencje kluczowe drogą twórczego rozwoju” pod red. Agnieszki Roguskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2012, ss. 64. Publikacja ma być dostępna na internetowych stronach Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Fot. 8. Okładka publikacji „Kompetencje kluczowe drogą twórczego rozwoju”

Źródło: Ze zbiorów własnych Agnieszki Roguskiej

STRESZCZENIE

Tekst jest opisem realizacji czteroletniego projektu badawczego (wrzesień 2008 – sierpień 2012). W opisywanym tu Projekcie rozwijane były trzy kompetencje: matematyczno-przyrodniczo-techniczne w połączeniu z porozumiewaniem się w języku obcym oraz świadomości i ekspresji kulturalnej. Celem projektu było rozwijanie tych kompetencji w klasach 5–6 szkół podstawowych, które uzyskały wyniki poniżej średniej krajowej ze sprawdzianu w 2007 i 2008 roku. Projekt był skierowany do dzieci klas piątych i szóstych szkół podstawowych z czterech województw (mazowieckiego, podlaskiego, lubelskiego i warmińsko-mazurskiego), małych placówek edukacyjnych, w których dzieci słabo wypadły w teście kompetencji. W trakcie realizacji projektu ujawniła się wartość dodana, czyli podnoszenie kompetencji nauczycieli.

SŁOWA KLUCZOWE: projekt, kompetencje kluczowe, metoda projektów, szkoła podstawowa, uczniowie klas V i VI

SUMMARY

Text is the description of realization of four year investigative project (September 2008 – August 2012). In described Project be unreeled three competences: mathematical-technical-natural in connection from communicating in strange language as well as consciousness and cultural expression. Unreeling in classes 5 these competences was the aim of project-6 basic schools which got results below average national with test in 2007 and 2008 year. Project be directed to children of classes fifth and sixth basic schools from four provinces (mazowieckiego, podlaskiego, lubelskiego and warmińsko-mazurskiego), small educational posts in which the children's fell out in test of competence faintly. Added value in track of realization of project disclosed, that is lifting teachers' competence.

KEY WORDS: project, key competences, the method of projects, basic school, pupils classes V and VI

AGNIESZKA ROGUSKA – Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

e-mail: rogak@wp.pl

Data przysłania do redakcji: 24.07.2013

Data recenzji: 04.02.2014

Data akceptacji do publikacji: 05.03.2014